

BURHAN FELEK

BİZDE ÇELİŞMELER

TÜRKİYE, eski tâbirle tezatlar memleketidir. Bu böyle gelmiş böyle gider...

Bakınız size bir tablo çizeceğim.

Türkiye'de eski eserleri korumak için bir «Yüksek Anıtlar Kurulu» tesis edilmiştir. Bu kurul antikadan, tarihten, mimariden, arkeolojiden iyice anlayan kâmil zatlardan kurulmuştur. Bunlar bir şeye olmaz dediler mi kimse değiştiremez. Ne hükûmet, ne belediye, ne Danıştay.

Ben tesadüfen bunların verdiği bir karara muttali oldum. Şu meşhur Cağaloğlu hamamı... Bir perişan harabe halinde iken mâmure hâline sokuldu. Fakat içerideki bâzı tezyinat ve tuğla bölmeler gibi sebeplerden dolayı bu muhterem heyetin nasırına dokundu. Yarım milyon lira ile restore edilmiş caanım hamamın açılmasına müsaade etmiyorlar. Ve ötedenberi pis, harap ve perişan halde halka açık olan hamam, şimdi temizlenip imâr edilince eski haline aykırı bulundu. Sahibi hâlâ eski hâline ırcâ için çabalayıp duruyor.

... Ama beride Galata Kulesinin içine meyhane yapılmıştır. Asansör konmuştur. Eski eserlerimizden birçok medreselerimizin içine lâboratuvarlar ve modern tesisler yapılmıştır. Onlara kimse bir şey dememiştir. Çünkü Türkiye tezatlar memleketidir.

Şimdi bu hikâyeyi dinledikten sonra gelelim daha büyük bir tezada...

Millî Eğitim Bakanı Sayın Orhan Oğuz âsar-ı atika dediğimiz arkeolojik eserlerin Türkiye'den çalınıp kaçırıldığını, bunların önüne geçileceğini ve Avrupa'nın orkeolojik mirasının muhafazası hakkında Avrupa Konseyinin Brüksel'de verdiği karara dayanarak Türkiye'den kaçırılmış ve Avrupa müzelerine konmuş olan âsar-ı atikanın geri isteneceğini ve vermeyenlere Türkiye'de kazı müsaadesi verilmeyeceğini söylemiş. Genç Bakanın bu titizliğine biz de iştirak ederiz. Türkiye'den çok antika kaçırılmıştır. Bilhassa saltanat devrinde padişahlar tarafından bediye edilmisti. Ancak Âsar-ı Atika Müzesi Müdürlüğüne gelmiş olan Hamdi Bey, Halil Beş gibi enerjik zatlardan müdahalesi ile bu bahşişlerin önüne geçilebilmiştir. Nitekim Berlin'de Bergama'dan götürülmüş bir büyük Fronton olduğunu iştirak ederiz. Bugün bu derece olmasa da küçük parçaların her gün çalınıp kaçırıldığı ve bunun Türkiye'de bir ticaret yolu olduğu, hattâ bunlara arasına bâzı memleketlerin yabancı temsilcilerinin karışması ile diplomatik hâdiselere yol açtığı bir gerçektir. Ama bir kere Türkiye'den çıktıktan sonra bu malları geriye getirmek hencce biraz zor olur, bu nihayet bir hırsızlık malın memleket dışından içeri getirilmesi gibi alelâde zabta vakası değildir. Ne ise bu teşebbüsün başarısına dua etmekle beraber müsbet netice vereceğinden pek emin değilim! Meğer ki bütün hükûmetler hüsnünîyetle:

— Buyurun! Bu sizin memlekete aittir, diye âsar-ı atikalarımızı iade etsinler. Yoksa kazıya müsaade edilmemek bir haklı müeyyide olmasa gerek. Çünkü; müzelerle, kazı yapanlar her zaman aynı ilmi müesseseye mensup kimseler değildirler. Sâniyen, dünyanın her yerinde müzelere girmiş olan bir parçayı çıkarmak pek zor, âdeta muhaldir. Ne ise bunu geçelim... de bundan sonrasına müsaade etmeyelim... Ama bakınız Orhan beyefendi! Ben size bir şey haber vereyim:

«Side» adındaki küçük sahil köyünü bilirsiniz. Buralar Antalya civarının baştan başa el sürülmemiş âsar-ı atika ile dolu zengin bir arkeoloji bölgesidir. Yollar, nehirler, dağlar taşlar hep antika... Toprağı kazdığınız zaman bir antika bulmamak kabîl değil... Büyük bir medeniyetin beşiği... Adını bilmiyorum bir eski şehir. Burası hâlâ turistik bir sahil bölgesidir. Birçok güzel oteller, moteller yapılmıştır. Köy halkı da evlerini pansiyon yapmıştır. Ama köy halkı artık memleketinin ne hazineler sakladığını bilir ve kimsenin en küçük bir antikayı kaçırmamasına göz yummaz. Bu böyle... İken şimdi Turizm Bakanlığı «Side» nin tam antikalarla dolu kısmını tatil köyü yapmaya girişmiş. Köyü bile boşaltıp başka yere naklediyorlarmış. Yerine yabancılara mahsus bir tatil köyü...

Ben bu tatil köylerinden Kuşadası'ndakini ziyaret ettim. Fevkalâde enteresan bir iş. Çok geniş arazi... Yüzlerce küçük bengalov. Lokanta, tiyatro, sinema, oyun sahaları her şey var. Otonom bir hayat müessesesi. İçeriye yalnız kendi müşterilerini, yani yabancıları alıyor.

Şimdi düşünün! Bir âsar-ı atika hazinesi olan Side'nin yerine böyle bir tatil köyü yapılıyor. Bir yabancı turizm kulübüne veriliyor, içeriye de kimse giremiyor. Ben kulübün bir şey yapacağını sanmam... Ama gelen turistleri kim kontrol eder, ve bu Side'de yükte hafif bahada ağır ne varsa çıkıp gidecek... Yüzde 100 gidecek... Orhan Bey! Siz istediğiniz kadar Avrupa Konseyine başvurun! Hattâ resmi müzelerdeki eşyayı geri almaya çalışın! Eldekileri muhafaza edemezseniz ne işe yarar?

Türkiye bir tezatlar memleketidir ve bilhassa turizm efanesi uğruna antikalarını kaybetmek tehlikesine mâruz çelişmeler memleketidir. Cağaloğlu hamamını açmaz, Side'yi yabancıya teslim eder. Denecek şudur:

Antikalarımızı muhafaza edemiyoruz. Bari elimizle teslim etmeyelim... Buna karşılık dünya antika delisidir. Nerede bir eski bulursa almak hattâ çalmak ister... Dünya antika ticareti bundan doğmuştur, dünyada binlerce zengin hususi müze vardır. Bunların sahipleri antikaya milyarlar verirler.

Türkiye müzelerinde, müzelerinin depolarında aynı cinsten çok sayıda parçalar durup durur. Bunların en iyileri müzelerde teşhir edilir. Üst tarafı bu bodrumlarda durmaya mahkûmdur.

Bir ilmi heyet çok sayıdaki antikaları dünya antika piyasasına resmen arzederse, hem bu antika kaçağı ticareti kısmen durdurur, hem de bu bodrumlarda durmaya mahkûm olan bu güzel parçaları başka dünya müzelerinde insanlığa arzemiş olur... Gene siz bilirsiniz... İsterseniz bırakın çürüsün; veya çalınsın!

B. F.